

Deff projekt:

Plagiering

Af Gina Bay

Deff bevilgede i oktober 2007 penge til projektet: **Webtutorial om plagiering. Projektet har som formål at producere en webtutorial om plagiering for unge universitetsstuderende.**

Af Gina Bay
Bibliotekar
SDUB
ginabay@bib.sdu.dk

Projektet

Eller rettere sagt, så håber vi med tutorialen at kunne give de studerende nogle redskaber til at undgå at falde i plagieringsfælden. Projektidéen er opstået i slipstrømmen på www.ubtesten.dk. Her har der været stor interesse for modulet om regler og redelighed.

Projektorganisationen er koncentreret omkring DF's Forum for Brugeruddannelse, men er derudover kendetegnet ved at have en række samarbejdspartnere:

- En SDU-arbejdsgruppe bestående af akademisk vejleder, studiekoordinator og fire undervisere
- National følgegruppe med repræsentanter fra akademiske skrivecentre fra Århus og Københavns Universiteter
- International følgegruppe med bl.a. Jude Carroll, der gennem de sidste par år har turneret Norden rundt og på inspirerende vis forklaret os om plagieringsproblemer
- Eksternt infografikfirma, der tager sig af den tekniske del samt layout.

Én ting er vi meget opmærksomme på i projektet: Vi ønsker ikke at stille os op som de store bussemænd. Det er ikke den del af bibliotekernes image, vi ønsker at forstærke. Konceptet for tutorialen er, at vi (måske lidt naivt) tror på, at en del af den "snyd" der foregår, er ubevidst og kan være udtryk for dårlige eller sjuskede studievejere.

Et andet aspekt er, at reglerne for akademisk redelighed ofte først bliver forklaret for den studerende, når det er gået galt.

Tutorialen vil tage fat på disse problematikker. Konceptet er forebyggelse og tillid frem for overvågning og straf. Vi vil eksplicite forhold

omkring plagiering, som den enkelte studerende kan tage stilling til, inden det går galt. Vi kan ikke stoppe al snyd med denne tutorial. Men vi kan forhåbentlig afhjælpe noget af den "snyd", der sker ubevidst.

Et vigtigt udgangspunkt for projektet har været at genbruge det bedste fra de eksisterende internationale tutorials og tilpasse dette til en dansk kontekst. Den oprindelige inspirationskilde har været San José State University Library tutorial¹.

Siden da har vi opdaget Fairfield². Begge tutorials har en forklarende og instruerende del kombineret med en quiz, hvor man kan teste sin egen evne til at skelne korrekt kildehåndtering fra plagiat.

I projektets ånd er der indgået aftaler med ophavsmændene til begge tutorials, således at vi kan overtage og bearbejde indholdet til danske forhold. Og vi krediterer selvfølgelig deres gode arbejde, såvel i tutorial som i andre sammenhænge, som hér.

Plagieringsbegrebet

Plagieringsbegrebet er i sig selv en svært håndterlig størrelse. Flere af dem, der har beskæftiget sig indgående med emnet, giver udtryk for, at begrebet ikke har nogen fast betydning. Begrebet forklares på forskellige måder alt efter om det gælder det æstetiske felt, patenter/varemærker eller uddannelsessektoren. Og hvis vi bare koncentrerer os om uddannelsessektoren er der tale om mere eller mindre klare etiske retningslinjer. Men lad os kigge på nogle definitioner:

Mulige definitioner

Den nævnte webtutorial fra San José University Library definerer plagiering således:

"Plagiarism is the act of using someone else's words, sentences, or ideas and passing them off as your own without giving proper credit to the original source."

Fairfield har en kortere version: *"Plagiarism - the presentation or submission of another's work as your own."*

På en workshop afholdt med SDU-arbejdsgruppen var der enighed om, at det ikke var hensigtsmæssigt at lave en "komplet" definition á la San José. Men i stedet lægge sig op af en kortere version á la Fairfield. Så indtil videre arbejder vi med en meget kort definition: *"Plagiering er at bruge en andens tekst som sin egen uden korrekt kildehenvisning."*

Det vil dog være nødvendigt at supplere definitionen med forklaringer på de enkelte termer. Tekst skal fx forstås meget bredt. Det kan bestå i: idéindhold, ordlyd, sætninger, strukturer, tabeller, billeder, grafik, programkoder, diagrammer, websider, interviews, kunstværker etc. At bruge kan fx bestå i at: citere, parafrasere, referere, oversætte, kopiere etc.

Etik / Jura?

Plagiering befinder sig et eller andet sted imellem ophavsretslige forhold og videnskabsetiske retningslinjer. Reglerne støder op til ophavsretslige forhold, men er ikke jura! Netop dette forhold blev der sat fokus på ved et symposium om plagiering i november 2007 arrangeret af Udvalget til Beskyttelse af Videnskabeligt Arbejde (UBVA). Symposiumet tiltrak i øvrigt omkring 180 menne-

¹ <http://tutorials.sjlibrary.org/tutorial/plagiarism/selecter.htm>

² www.fairfield.edu/x14498.html

TEMADAG

Den 3. april afholder DF's Forum for brugeruddannelse en temadag om plagiering

- » Indlæg af bl.a. UBVA's formand Morten Rosenmeier
- » Du får en chance for at sætte dit og din institutions præg på webtutorialen om plagiering
- » Webbureauet Tekstur vil præsentere sit bud på, hvordan tutorialen skal udformes for at ramme målgruppen

sker og vi blev beriget med en halv snes oplæg, der alle hver især gav nye og unikke vinkler på emnet.³

Indledningsvis tydeliggjorde Ole-Andreas Rognstad⁴, hvordan plagiering befinder sig midt mellem jura og etik. Den tydeligste forskel er den manglende idébeskyttelse i ophavsretsloven: "Ophavsretten indebærer ikke nogen idébeskyttelse. Ideer, principper, motiver og lignende bag et værk kan frit tilegnes af andre. Det er kun værkets konkrete udformning, der nyder beskyttelse"⁵. Derimod er det mere tvivlsomt, om det videnskabsetisk er i orden, at man anvender andres idéer uden at kreditere ophavsmanden!

Hanne Kirk Deichmann, ASB og UBVA's formand Morten Rosenmeier uddybede⁶ dette forhold mellem etik og jura. Rosenmeier startede sit indlæg med at præsentere tre overordnede videnskabsetiske normer. Videnskabsetikken er sådan set ligeglads med originalitet og kreativitet, men:

- Man skal opføre sig ordentligt!
- Man må ikke smykke sig med lånte fjer!
- Man må ikke snylte!

Flydende grænser

Her et par af Rosenmeiers konkrete eksempler til overvejelse:

- Må man overtage andres idéer, herunder teorier, meninger etc.? Kan der være tilfælde, hvor det er i orden – og hvordan håndterer man så "kildehenvisningen"?

- Må man overtage andres kildehenvisninger? Kan der være tilfælde hvor det er i orden – og/eller hvilke problemer kan der være i det?
- Må man plagiere sig selv? Egentlig dobbelt-publicering er "nok" forkert? Overtagelse af egne opfattelser uden kildeangivelser er vel ok? Overtagelse af egne kortere tekstafsnit er vel ok?

Fælles for eksemplerne er, at de ophavsretsligt kunne være i orden – men forskningsetisk er de tvivlsomme. Hvis man gransker dybt i sin samvittighed, er det nok ikke helt i orden. Og dette sætter netop fingeren på det vanskelige i plagieringsbegrebet. Hvis etiske standarder og samvittighedsfølelse er det, der skal gælde? Studerendes, undervisers, studieleders, rektors? Under alle omstændigheder vurderes hver enkelt sag særskilt.

På SDU indberettes plagieringssager fx til rektor, der også tager endelig stilling til sagen. Dog foregår selve forhandlingen mellem studieleder, studerende og repræsentant fra Studiekonkoret.

Målgruppen

En af projektets største udfordringer bliver at redegøre for problematikkerne omkring plagiering i et klart sprog. Og forklare det til en gruppe unge studerende, der er vant til at fil- og videndele uden nødvendigvis at være særligt interesserede i, hvor "teksten" oprindeligt stammer fra eller hvem der har "ejendomsretten" til den.

På den føromtaltte workshop på SDU blev det nævnt, at der findes en gruppe studerende, der er pressede ud over deres egen grænse. Og at det primært er de pressede studerende, der "snyder". Der opstår en slags "nødremsmoral": Alle andre gør det, så kan jeg vel også ...

Desuden lader der til at være en stor kløft mellem en gruppe studerende, der er akademisk trænede og en gruppe, der er akademisk svage: "1ste generations-akademikere" har ikke i samme grad de akademiske færdigheder på rygraden og de kan have svært ved at navigere i et system, hvor de akademiske regler om redelighed ofte er uskrevne.

På symposiet gav en gæst udtryk for, at universiteterne er nødt til at intensivere indsatsen på mindst tre områder, hvis man vil opretholde den eksisterende standard:

- Peer review af studerende
  - Opruste censorkorpset
  - Udbredelse af kendskabet til reglerne.
- Så behovet for tutorialen ser ud til at være der!

Kryptomnesi

En særlig afart af plagiering er kryptomnesi. Det er de tilfælde, hvor en studerende har svært ved at skelne sine egne idéer og tanker fra andres. Det kan fx ske, hvis man er meget begejstret for en bestemt idé eller teori og mere eller mindre ubevidst overtager den som sin egen. Lotte Rienecker fra Akademisk Skrivecenter, KU nævnte dette

³ Hele symposiet kan genses via dette link: <http://gdp.videoarkiv.net/ac/ubva221107/default.html>

⁴ Medforfatter til den norske rapport: "Kildebrukutredningen": www.nffo.no/PDF/060228_kildebrukutredningen.pdf

⁵ Ophavsret – et overblik: www.kum.dk/sw50065.asp

⁶ Se også artiklen: "Plagiater", ophavsret og videnskabsetik på UBVA's hjemmeside: <http://ubva.lovportaler.dk>

De studerende kan have svært ved at navigere i et system, hvor de akademiske regler om redelighed ofte er uskrevne.

PLAGIERING

PLAGA: Et jægergarn. Betegner en snare, list, vanskelighed, hvori man hilder og besnærer én

PLAGIARIUS: Mennesketyv, menneskehandler

Kilde: Jensen & Goldschmidt: Latinsk dansk ordbog

PLAGIOS: Kroget, lumsk, tvetydig, uredelig.

Kilde: Berg: Græsk dansk ordbog

PLAGIAT: Tyveri af aandelig ejendom, især en kunstners (spec. forfatters) værk. Litterært tyveri; utilladelig, nærgaaende efterligning af en kunstners (forfatters) værk. Om direkte efterligning, efterabning af en andens adfærd.

Kilde: Ordbog over det danske sprog

som et eksisterende problem og som et eksempel på, at plagiering kan ske uforståeligt. Og at man netop er nødt til at vurdere hvert enkelt tilfælde individuelt. Snyd er ikke altid bare snyd.

Kunstneren vs plagiatoren

Afslutningsvist fik vi på symposiet endnu et par sløjfer på plagieringsbegrebet. Stina Teilmann fortalte om berømte litterære plagiatorer som fx forfatteren Samuel Taylor Coleridge.

Andre forfattere har fundet snedige modtræk mod plagiatorerne. Nemlig at indlægge fælder, der kan afsløre evt. plagiatorer. Fx har forfatteren Antonia Fraser i en bog om Mary Stuart indlagt fælder i form af fiktive detaljer, som hun havde fundet på – og som der ikke findes kilder på. Efterfølgende er visse af disse passager blevet

overtaget af andre forfattere!

Humlen er ifølge bl.a. Teilmann, at der bag selve idéen om, at man kan ”stjæle” en tekst fra andre, ligger en bestemt opfattelse af forfatteren. Et forfatterbegreb, der opstod med romantikken og som ser forfatteren som et unikt og originalt skabende individ⁷. Frants Gundelach fra Dansk Forfatterforening stillede i forlængelse heraf spørgsmålstegn ved, om plagiering overhovedet er et problem: Findes der overhovedet originale værker?

Ifølge Gundelach accepterer man i skønlitterære kredse i vidt omfang, at der sker en gensidig påvirkning (fx via forfatterskolen). Plagieringsdebatten er udtryk for, at man hænger fast i romantikkens idé om et værks originalitet og unikke væsen. Og ikke mindst en traditionel

opfattelse af at kunstneren er flittig og ydmyg, mens plagiatoren er forfængelig og doven.

Spørgsmålet er, om plagiering også i forhold til uddannelsessektoren er et utidssvarende og forældet begreb? Men så længe den studerende kan risikere straf, handler det om at få tydeliggjort og udbredt kendskabet til de gældende regler. Fx i form af en webtutorial om plagiering.

⁷ Teilmann, S.: Proprietærer og plagiarister: en indføring i nyere litteraturtyveri. I: *Kritik*, årg. 34, nr. 150 (2001). s. 4-11.

Men så længe den studerende kan risikere straf, handler det om at få tydeliggjort og udbredt kendskabet til de gældende regler. Fx i form af en webtutorial om plagiering.